

366 Jelentés a Kereskedelmi és Hitelbank Rt. vizsgálatáról

TARTALOMJEGYZÉK

I. B E V E Z E T É S

II. ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, AJÁNLÁSOK

1. Összefoglaló megállapítások
2. Következtetések
3. Ajánlások

III. R É S Z L E T E S M E G Á L L A P Í T Á S O K

1. A befektetésként kimutatott értékpapírok és részesedések alakulása
2. Követelések állománya, fedezettsége, kockázati céltartalék
3. A banki források alakulása
4. Szabályozottság, belső ellenőrzés

I. B E V E Z E T É S

Az Állami Számvevőszék az 1989. évi XXXVIII. törvényben kapott felhatalmazása alapján ellenőrizte a Kereskedelmi és Hitelbank Rt. (továbbiakban KHB Rt.) tevékenységét.

Az ellenőrzés célja a bank vagyoni helyzetének, eszközei alakulásának, azok tartalékkal történő fedezettségének vizsgálata volt, valamint annak megállapítása, hogy a bank működése, tevékenysége megfelel-e a törvényi előírásoknak, belső szabályzatoknak, illetve a bank szabályzatai megfelelően közvetítik-e a biztonságos és jövedelmező működés követelményeit.

Az ellenőrzés alapvető céljának megfelelően a vizsgálat kiterjedt a befektetésként kimutatott értékpapírok és részesedések, az immateriális javak és tárgyi eszközök alakulására, a követelésállományra és annak fedezettségére, továbbá a kockázati céltartalékokra. Átfogta a banki források alakulását, valamint a pénzügyi intézet belső ellenőrzési rendszerét. Nem volt a vizsgálat célja a bank egész tevékenységének

ellenőrzése.

Az ellenőrzött időszak 1996. év és 1997. első negyedéve, illetve ahol szükséges volt - pl. hitelügylet - ott az adott gazdasági esemény keletkezésének időpontjától számított időszak.

A vizsgálat 42 adósra terjedt ki. Ez 63,4 milliárd Ft követelésállományt reprezentált és a banki állomány közel 35 %-át jelentette.

A Kereskedelmi és Hitelbank Rt.-t a vizsgálat ideje alatt a következők jellemezték. A Kereskedelmi és Hitelbank Rt. tevékenységét részvénytársasági formában 1987. január elsején kezdte meg. A pénzügyi rendszer részvénytársasági formában működő pénzügyintézeteinek száma 1996-ban meghaladta a 40-et. Ezen belül a KHB RT. Rt. az első 6 nagybank között szerepel. 1996. január 1-vel a bank egyesült a 100 %-os tulajdonában lévő Ibusz Bank Rt.-vel.

A bank országos fiókhálózattal rendelkezik, fiókjainak száma 1996. december 31-én 153 volt. Teljes munkaidőben foglalkoztatott statisztikai létszáma 4.020 fő volt. Jogi személyek, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok és magánszemélyek részére a bank teljeskörű kereskedelmi banki szolgáltatásokat nyújt. Tulajdonai között szerepel befektetési bank, értékpapírforgalmazó, ingatlanforgalmazó, valamint lízingtevékenységet végző társaság. Továbbá mintegy 60 egyéb társaságban bír részesedéssel.

Fő tulajdonosa, közel 90 %-os aránnyal a Magyar Állam.

Mérlegfőösszegét és fiókhálózatát tekintve a második-harmadik helyen áll a bankok között. A bank az elmúlt három évben tevékenységét pozitív eredménnyel zárta. Ennek révén a pénzügyi törvény által előírt általános tartalékot 1996. év végére teljes mértékben megképezte. A bank 1996. évi adózott eredménye 2.661 millió Ft; konszolidációt követően pedig 2.396 millió Ft volt.

A "Jelentés" sajátossága, hogy a vizsgálat megállapításait megalapozó részleteket számos esetben nem lehet bemutatni a nyilvános jelentésben, mert az bank- vagy üzleti titkot képez. Arra vonatkozóan, hogy mit lehet és mit nem nyilvánosságra hozni a Kereskedelmi és Hitelbank Rt. hivatalos nyilatkozatát tekintette az Állami Számvevőszék irányadónak.

A helyszíni vizsgálat lezárása után - az éves rendes közgyűlés jóváhagyásával - a bank az EBRD-vel 30 millió USD értékben alárendelt kölcsöntőke nyújtására szerződést kötött. Az EBRD opciós jogot kapott, hogy az alárendelt kölcsöntőkét részvényre konvertálhassa, így a privatizáció előtt tulajdonosi lehetőséghez jutott.

II. ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, AJÁNLÁSOK

1. Összefoglaló megállapítások

1.1. A befektetésként kimutatott értékpapírok és részesedések alakulása

A KHB Rt. befektetésként nyilvántartott társaságainak száma 63 db, amelyeknél a bank közvetlenül tulajdonos és 39 társaságban közvetett - döntően többségi - tulajdoni hányaddal rendelkezik. A bank közvetlen érdekeltségébe tartozó társaságok közül - melyek 1996. december 31-i mérleg szerinti bruttó értéke 13,9 milliárd Ft - 10 % alatti kisebbségi hányadú tulajdonosi részesedése 35 db társaságban van.

A közvetlen tulajdonú társaságokból 32, mintegy 3,4 milliárd Ft értékben már 1994. január 1-jén is a bank befektetéseinek között szerepelt. Ezen befektetések állománya 1996. év végére közel kétszeresére nőtt és az ezekhez kapcsolódó céltartalék képzési kötelezettség szintén 2,3-szeresére növekedett ugyanezen időszak alatt. Ez azt jelenti, hogy ezen befektetések minősítése romlott az elmúlt 3 évben.

A bank 1994. január 1. és 1996. december 31-e között a befektetésekkel közel 50 milliárd Ft forgalmat bonyolított le, ez 166 db beszerzést és 231 db értékesítést jelentett. Így az 1994. január 1-jén meglévő 104 társaság 1996. december 31-re 63-ra csökkent. Az értékesítések nagyobb hányada banki érdekeltségi körön kívülre történt.

A bank 1996-ban az üzleti, a kombinált és a veszteség mérséklő befektetések között szereplő társaságaival hitelezési kapcsolatban állt. Ez az összeg mintegy 20 milliárd Ft, amely az összes ügyfelekkel szembeni követelésállománynak több mint 10 %-a.

A kombinált befektetések azt a célt szolgálták, hogy a bank mint résztulajdonos tudja figyelemmel kísérni az általa nyújtott hitelek felhasználását.

A bank befektetéseinek között, 30 %-os arányt képviselnek a banküzemi és üzletviteli befektetések. Ezen befektetések 23 társaságot érintenek, amelyből 10 egyértelműen a banki működést segíti, de a többi társaságnál párhuzamosan végzett tevékenységek is megjelennek.

A veszteségmérés-klő befektetések kategóriájában a bank jelentős forgalmat bonyolított le 3 év alatt. Eredményeként az 1994. január 1-jei 1,7 milliárd Ft céltartalék szükséglet 1996. év végére szinte eltűnt, mert 44 millió Ft-ra csökkent. Ugyanebben a kategóriában 1996. év végén 6 társaság szerepelt. Ebből 3 a bankhoz hitel-tőkekonverzió révén került. A banknál nem jellemző a követelések tőkévé való átváltása, azaz a kényszerbefektetés.

A bank a közvetlen érdekeltségi körébe tartozó társaságai közül 40-ben rendelkezik ellenőrzési lehetőséggel a vezető tisztségviselőkön keresztül.

A bank és társaságok közötti üzleti kapcsolatok terén a követelések értékesítése a legjelentősebb. Az értékesített követelések 61 %-át a bank közvetlen érdekeltségi körébe tartozó társaságok vásárolták meg. Azt, hogy végül is az eladott követelések milyen arányban kerültek ki a bank közvetlen és közvetett tulajdonában álló társaságoktól, csak az azoknál lefolytatott tételes vizsgálat mutathatná ki.

A követelések értékesítésének névértékre és vételárra vonatkozó - a bank

auditált beszámolója és az analitikus nyilvántartás szerinti adatai nem egyeznek meg, a nyilvántartások nem zártak, nincsenek összhangban. A törvényi szabályozás egyértelműen meghatározza a belső és kapcsolódó hitelnek minősülő kihelyezések körét. A bank könyvvizsgálója által hitelesített éves beszámolók szerint a bank a kapcsolódó hitelekre vonatkozó korlátot az elmúlt 3 évben rendre, közel tízszeresére túllépte.

A befektetett eszközökön belül a kötvények és más tőkearányosan jövedelmező értékpapírok állománya a meghatározó, 1996-ban elérte a befektetett eszközök 65 %-át. Az értékpapírok auditált mérleg szerinti bontása nem állítható össze az analitikus nyilvántartásból. A befektetési célú kötvények döntő többsége állampapír. A bank befektetett pénzügyi eszközei között kimutatott értékpapírok 1996. évi hozama a bank eredményét kedvezően befolyásolta.

A bank tárgyi eszközeinek 94 %-a a pénzügyi tevékenységhez kapcsolódik. A nem banküzemi célt szolgáló ingatlanok értéke jóval alatta marad a pénzügyi törvény által megengedett mértéknek. A bank jelentősebb beruházást 1996-ban nem valósított meg.

Az immateriális javakat és tárgyi eszközöket 1994. december 31-i állapot szerint a bank külső szakértő céggel értékeltette. Ezt az értékelést a mai állapotról nem lehet kivetíteni.

1.2. Követelések állománya, fedezettsége, kockázati céltartalék

A bank követeléseinek állománya 1996. december 31-én 10,4 %-kal kevesebb volt a nyitóállománynál. A követelés állomány csökkenése, csökkenő pénzügyi követelés és az ügyfelekkel szembeni és az egyéb követelés növekedése eredőjeként jött létre. A bankközi hitelezői pozíció 70 %-os csökkenését csak részben tudta kompenzálni ügyfelei kibővült hitelezésével.

Az éven belüli és az éven túli követelésállomány aránya 72 : 28-ról 68 : 32-re változott 1996. év végére. Ez a módosulás nem jelentős. Jelentősen módosult azonban a Ft és devizahitelek aránya az utóbbiak javára. A vállalkozói szférában 20 %-ról 40 %-ra nőtt a devizahitel aránya és az egy évvel korábbihoz képest az éven belüli devizahitel állomány megduplázódott, az éven túli pedig több mint ötszörösére nőtt. A devizahitelek háromnegyede elsősorban az élelmiszeripart finanszírozta. A KHB RT. Rt. ügyfelekkel szembeni követeléseinek szakmánkénti összetételében hagyományosan az agrár- és élelmiszeripar képviseli a legnagyobb arányt.

A bank vállalkozókkal szembeni tőke, kamat és függő követeléseiben az 1 milliárd Ft feletti méretűek az egy évvel korábbihoz képest megduplázódtak, azaz 1996-ban megnövekedett a koncentráció. A bank nem tudta maradéktalanul betartani az egy hitelfeltevőre, illetve adóscsoportra előírt felső korlátot.

A bank hitelállományában jelentős hányadot képviselnek a kiemelt ügyfelekkel szembeni követelések. Az éven belüli forint hitel esetén a 3,3 %-ot kitevő ügyfélkör az összbanki hitel 30 %-át, az éven túli forint hitel esetén

1,6 %-ot kitevő ügyfélkör az összbanki hitel 27 %-át vette fel. Az adóminősítés szerint 1996. december 31-én problémamentesnek minősült az ügyfelek 51,1 és megfigyelendőnek 35,7 %-a. Az átlag alatti, kétes és rossz minőségű adósok aránya 13,2 % volt. Az adóminősítés alkalmazott rendszere megfelel az előírt tételes szakmai követelményeknek. A minősítést előkészítő szervezet betartja a konkrét szabályzati előírásokat. Az 1994-ben kidolgozott és bevezetett fedezetértékelési módszer hatékonysága megfelelő. Az 1996. évi adatok azt mutatják, hogy az esetek döntő többségében biztosítja a hitelezési kockázat minél pontosabb megállapítását, folyamatában kezeli a fedezetek értékváltozásának hatását kockázatra, illetve az ezzel összefüggő tartalékképzésre. A biztosítékok szabályzatban előírt ellenőrzését elvégzik, amit a belső ellenőrzés visszatérően vizsgált.

A kockázati céltartalék képzésnél a kettős szabályozás - adóminősítés, fedezetértékelés - eredőjét veszik figyelembe, melynek eredményeként a kockázati céltartalék képzése megfelelő. A tőke-, függő-, és kamatkövetelések 1996. év végi állományának korigált biztosítékokkal fedezett összegére képzett céltartalék elegendő biztonságot nyújt. A korigált biztosítékokkal nem fedezett követelésállományból a céltartalékképzés aránya az Állami Bankfelügyelet előírásainak megfelelt. A hitelezési tevékenység egyedi kockázatára képzett céltartalékképzési kötelezettség kedvezően hatott a bank mérlegszerinti eredményének alakulására.

1.3. Banki források alakulása

A banknál a tőkemegfelelési mutató 1996. december 31-én 8,92 %-os volt. Ez csak kis mértékben haladja meg a kötelező szintet. A szavatolótőke csupán 2 milliárd Ft-os csökkenés esetén is a tőkemegfelelési mutató a minimális biztonságot nyújtó 8 % alá süllyedhet.

A bank 1996. december 31-i forrásállománya 360 milliárd Ft volt. A források között alacsony a saját tőkeállománya - 4,7 % - így az üzleti expanzió lehetősége törvényi korlátokba ütközik és nincs lehetősége kihasználni a 153 fiók nyújtotta piaci helyzet előnyeit sem.

A bank kötelezettségeinek záróállománya a nyitóállományhoz képest 12,5 %-kal növekedett, összetételében változatlanul az éven belüli kötelezettségek a meghatározók, amelyek részaránya 84 %.

Az éven belüli kötelezettségek között a vállalkozói betétek állománya a várakozásokkal szemben növekedett. Ebben az üzletágban az előirányzatok csökkenéssel számoltak és a bank félve a forráskiesés volumenétől a betétek kiesését értékpapír kibocsátásával kívánta ellensúlyozni. Ez a szerkezetváltás a kamatrés szűkülését eredményezte. A jegybankkal és pénzügyintézetekkel szembeni éven belüli kötelezettségek záróállománya azt mutatja, hogy a pénzügyi források felhasználása minimális volt, aktív repoforrások felvételére néhány esetben került sor.

Az éven túli kötelezettségek záróállománya 4,8 milliárd Ft-tal alacsonyabb lett mint a nyitóállomány, ebből a jegybank és a bankközi éven túli kötelezettségek állománya a jelentős.

A KHB Rt. helyzete az IBUSZ Bankkal történt egyesülés után megváltozott, forrásbőség és stabil likviditás volt a jellemző. Mérlegfőösszege az 1996. évi 321,5 milliárd Ft nyitóállományról év végére 360 milliárd Ft-ra emelkedett. Az éven belüli forint betétállomány folyamatosan nőtt, miközben az év végi állomány a korábbi évektől eltérően csak kis mértékben csökkent. Ez a bank fokozott aktivitását jelentette.

A bank 1996. évi adózás előtti eredménye 3,2, adózott eredménye pedig 2,6 milliárd Ft lett. Ez utóbbi az előző évit 40 %-kal haladta meg. A bank eredményessége a portfólió kezeléssel kapcsolatos közvetlen bevételekhez és a céltartalék felszabadításához kötődött. A pénzügyi tevékenység ráfordításai az 1995. évi tényköltségeket 18 %-kal haladták meg, amely elmaradt az infláció ütemétől.

A bank forrásai helyzetének összevetése az előirányzatokkal - a bank eredményessége mellett is - jelzi, hogy a tulajdonosok által jóváhagyott üzletpolitikától az éves pénzügyi gazdálkodási terv jelentősen eltér.

A Pénzügyminisztérium - mint a tulajdonosi jogok gyakorlója - és a bank közötti kapcsolatot alapvetően az 1993. december 27-én megkötött Konzolidációs Szerződés határozta meg. A szerződés számos feladatot fogalmazott meg a bank részére, általános elvárásokat és a bank átvilágítása során tapasztalt és azokhoz kapcsolódó speciális feladatokat. A feladatok teljesítéséről a bank vezetősége 1995. szeptember 7-én megtartott igazgatósági ülésen számolt be. Ezen, a konzolidációs programot mint stratégiát felülbírálták és módosították, ugyanakkor teljesítettnek ítélték a konkrét szervezeti és fejlesztési és egyéb feladatok végrehajtását. A végrehajtáshoz kapcsolódó vélemény nem tartalmazta a Pénzügyminisztériumnak mint szerződő és feladatellenőrző félnek az állásfoglalását, a teljesítés elfogadását.

1995. december 22-én a konzolidációs szerződést a felek módosították, melyet a bank 1995. december 21-i rendkívüli közgyűlése jóváhagyott. A módosítás célja a bank pozíciójának, egyenletes javítása, vagyongyarapítás, eredményjavítás és mindezek által az eredményes privatizáció végrehajtása, amelyek a szerződésben foglalt célok megvalósítását szolgálják. A szerződésmódosítás egyik lényegi pontja az éves üzleti-pénzügyi terv elkészítése volt. Ezt a tulajdonosi jogok gyakorlója írásban nem véleményezte, de az igazgatósági ülésen a PM képviselője elfogadta. Az üzleti-pénzügyi tervtől való eltéréseket - melyről a konzolidációs szerződés szerint a banknak negyedéves beszámolási kötelezettsége van - szöveges beszámolóval kiegészítve a bank nem jelentette a Pénzügyminisztériumnak és az nem is igényelte azt.

1.4. Szabályozottság, belső ellenőrzés

Az igazgatóság 1994 augusztusában hagyta jóvá a kiemelt banki tevékenységeket szabályozó belső dokumentumokat, így a hitelezési, betétkezelési kézikönyvet, a befektetési, az adósminősítési, a fedezetértékelési, a kintlévőségek és mérlegen kívül vállalt kötelezettségek minősítési és céltartalékképzési szabályzatát.

Az ehhez kapcsolódó egyéb szabályzatokkal együtt a belső szabályozási rendszer a szakmai területeket átfogja, rendszeresen karbantartott, a különböző döntési szinteket meghatározza. A bank belső szabályzatainak kidolgozottsága, szakmai színvonala megfelel a hatályos törvényi és felügyeleti rendelkezéseknek, követi a jogszabályi változásokat, az üzletpolitikai megfontolásokat. Támogatja a szervezeti egységek közötti munkamegosztást. A banki tevékenységek alapinformációi elégségesek a hitelezési tevékenység kapcsán érvényesítendő banki követelések vizsgálatához, a bank biztonságos működéséhez.

A bankfiókokat rendszeresen minősítik, vizsgálják aktivitásukat, a kihelyezett hitelek összetételét, minősítését, az ahhoz kapcsolódó céltartalékképzési kötelezettségek alakulását. A minősítésnél támaszkodnak a belső ellenőrzés megállapításaira is.

A belső ellenőrzés szervezetét, feladatát a pénzügyi törvény alapján határozták meg és az a Felügyelő Bizottság szakmai irányítása alatt áll. Munkájukat a stratégiai terv, valamint az éves ellenőrzési terv alapján végzik. Vizsgálataik a belső szabályzatoknak való megfelelésre, a szabályzatok hiányosságaira való figyelemfelhívásra, a törvényességre, a biztonságra és a célszerűségekre irányulnak. Negyedévenként rendszeresen ellenőrzik a Magyar Nemzeti Bank és az Állami Bankfelügyelet részére adott jelentéseket és adatszolgáltatásokat. Folyamatosan figyelemmel kísérik a vezetői és a munkafolyamatba épített ellenőrzést. A vizsgálati jelentések tömörek és szakszerűek és a jelentősebb hibák felszámolására javaslati részt tartalmaznak. A jelentéseket az illetékes szakterületek vezetőivel elfogadtatják, a Felügyelő Bizottság a jelentéseket ülésein megtárgyalja.

2. Következtetések

A bank érdekeltségi körébe összesen 102 társaság tartozik. Ebből 63 társaságnál közvetlenül tulajdonos, melyek közül 32 társaság már 1994. január elsején is a tulajdonában volt. Ezek nem elég hatékony értékesítése miatt a kapcsolódó kockázati céltartalékképzési kötelezettség 1996. év végén kimutatott növekedése megterhelte a bank eredményét.

A bank a befektetések értékesítésével nagy forgalmat bonyolított le, melynek eredményeként három év alatt közel 1,9 milliárd Ft árfolyamnyereséget ért el. A befektetési portfólió csökkentése valós portfólió tisztítás volt. Ez és a lebonyolított nagy forgalom után megmaradó új befektetések állománya együttesen úgy javította a befektetési portfólió összetételét, hogy az 1994. év végi 4,8 milliárd Ft-os kockázati céltartalékképzés 1996. december 31-re 1,3 milliárd Ft-ra csökkent.

A bank a közvetlenül, illetve közvetve hozzátartozó társaságainál befolyását alapvetően a tulajdonosi pozíció felhasználásával, illetve az adott társaságban a vezető tisztségviselőkön keresztül tudja biztosítani. Az a stratégia, hogy azon társaságoknak ad hitelt, ahol vagy meghatározó tulajdoni hányada van, vagy a vezető tisztségviselőket a bank delegálja, a nyújtott hitelek megtérülésének egyik biztosítója.

Az elmúlt 3 évben a bank előtérbe helyezte a követelések értékesítését. Ezek nagy részét az érdekeltségi körébe tartozó társaságok vásárolták meg. Az összes követelésértékesítés hatása, hogy a bizonytalan követelésre megképzett kockázati céltartalékot is figyelembevéve, a bank közel 3,8 milliárd Ft eredményt ért el.

A befektetett eszközökön belül a befektetési célú kötvények döntő többsége állampapír. Ez a tény jelzi, hogy a bank aktivitását nem a forráshiány befolyásolta elsődlegesen, hanem a hitelkihelyezés korlátai.

A bank követelésállománya 1996. december 31-én kevesebb volt a nyitóállománynál. A változás markáns vonása az, hogy mind a hiteldöntéseknél, mind a kintlévőségek adósonkénti méreténél, szakmai és területi összetételénél koncentrációs tendencia bontakozott ki. Ez ugyan egybe esett a bank üzletpolitikai célkitűzéseivel, de egyben megnövelte a kockázatot.

A hitelezési tevékenység minőségét jelzi, hogy az átlag alatti, kétes és rossz minőségű adósok aránya 13,2 %. Az adósminősítési rendszer, a fedezetértékelés módszere ezek alkalmazása és ellenőrzése együtt a kockázati céltartalékképzés alkalmazásával megfelelő biztonságot nyújtott a banknak és egyben javította eredményességét is.

A bank szabályozottsága megfelel a pénzügyi törvény és az Állami Bankfelügyelet előírásainak. Átfogja a bank minden területét, szakmai színvonala, a szabályozott területek rendszeres karbantartása, az előírások betartásának ellenőrzése jó alapot ad a bank biztonságos működéséhez. A belső ellenőrzési szervezet munkája hatékony.

A bank 1996. évi eredménye döntően nem a klasszikus pénzügyi tevékenységből (hitelezésből), tehát a hitel és betéti kamatok különbözőségéből, hanem a portfólió tisztításból, illetve az ehhez kötődő kockázati céltartalék felszabadításából keletkezett. Ez potenciálisan kedvező induló helyzete lehet a jövőbeni gazdálkodásnak. A bank helyzetét az is befolyásolja, hogy a közvetlen és közvetett tulajdonú befektetései mennyi jövedelemtartalékot rejtnek. Ezt alapvetően az is meghatározza, hogy a társaságok részére eladott követelések közül, mennyi van még a társaságoknál és azok piaci értéke hogyan viszonyul a nyilvántartási értékhez.

Összességében a bank tőkeellátottsága, a 8 %-os határon mozgó szavatoló tőke és a források közötti 4,7 %-os saját tőke állomány együttesen és egyértelműen korlátozza az üzleti expanzió lehetőségét, miközben a bank egyéb adottságai, üzlethálózat, belső szabályozottság biztonsága, ügyfélköre, a problémamentes adósok magas aránya egy gyorsabb és biztonságos fejlődés előfeltételeként lényegébe véve adottak.

3. Ajánlások

A Pénzügyminisztériumnak:

mint szerződő fél és tulajdonos tekintse át a módosított konszolidációs

szerződés végrehajtásának helyzetét és követelje meg negyedévenként a banktól azt a beszámolót, amely az üzleti tervtől való eltéréseket mutatja be.

A Kereskedelmi és Hitelbank Rt. Igazgatóságának:

mérje fel, hogy az eladott követelések milyen arányban kerültek ki végérvényesen a bank közvetlen és közvetett tulajdonosi köréből, készítessen befektetéseiről értébecslést a piaci érték meghatározásához, mérje fel, hogy a banküzemi célú befektetéseinél mely társaságok látnak el párhuzamos tevékenységeket és a költségmérséklés érdekében szükséges intézkedéseket tegye meg, végeztesse el az immateriális javak és tárgyi eszközök értékelését, hogy a bank vagyoni helyzetéről mind reálisabb képet lehessen alkotni, tegyen intézkedéseket, hogy biztosítani lehessen a hitelesített beszámolóban szereplő adatok egyezőségét az ugyanarra az időpontra vonatkozó analitikus adatokkal, vizsgálja meg az egységes és hatékony számítógépes integrált információ rendszer teljes kiépítésének idő és erőforrásigényét és lehetőségeinek megfelelő szükséges intézkedéseket tegye meg.

III. RÉSZLETESEMEGÁLLAPÍTÁSOK

1. A befektetésként kimutatott értékpapírok és részesedések alakulása

1.1. Vállalkozásokban lévő részesedések

A KHB RT. Rt. befektetéseinek közül a konszolidációba bevont, a társult vállalkozásokban, valamint az egyéb pénzügyi befektetéseiben szerzett részesedéseinek értéke 1996. december 31-én mérleg szerint bruttó értéken 13,9 milliárd Ft, nettó értéken 12,7 milliárd Ft volt.

A bank közvetlenül 63 társaságban tulajdonos. A tulajdoni hányad nyilvántartás szerinti értéke 12.474 millió Ft, amely névértéken 12.859 millió Ft.

Ezen túlmenően a bank további 39 társaságban rendelkezik közvetett - döntően többségi - tulajdoni hányaddal.

A bank közvetlen érdekeltségébe tartozó 63 társaságban tulajdoni arányokat tekintve a megoszlás a következő:

- 100 %-os tulajdoni hányad 9 db
 - 50.1 % feletti (többségi) hányad 5 db
 - 10-50 % közötti (befolyásolási) hányad 14 db
 - 10 % alatti (kisebbségi) hányad 35 db
- társaságban van.

Az 1996. december 31-én meglévő 63 db társaság közül 30 alapítással, 30 részvény, illetve üzletrész vásárlással, 3 pedig kényszerbefektetésként, - a bank kockázatának csökkentése érdekében - került a bank befektetéseinek közé.

A társaságokból **32 db** - 3.408 millió Ft értékben - **már 1994. január 1-jén a bank befektetési között szerepelt.** Ezen befektetések minősítése szerinti céltartalékot - 204 millió Ft-ot a bank az 1993. évi bankkonszolidáció során, mint tőkeemelést megkapta. Ugyanezen befektetések 1996. év végi állománya jelentősen megnövekedett, 6.220 millió Ft-ra, közel kétszeresére nőtt. Ezen befektetések minősítése alapján képzett kockázati céltartalék összege is növekedett 672 millió Ft-ra. Öt olyan befektetés szerepel ezek között, melyek minősítése 1994. évet követően romlott, ebből egy rossz minőségűvé, 3 kétes és egy pedig külön figyelendő minőségűvé vált, így a céltartalék képzési kötelezettség 468 millió Ft-tal növekedett. Összességében **ezen befektetések minősítése romlott az elmúlt három évben. Ebből a körből célszerű lett volna több befektetés értékesítése.**

A bank 1994. január 1. és 1996. december 31. között a befektetésekkel közel 50 milliárd Ft forgalmat bonyolított le. Beszerzése ezen időszak alatt 24,3 milliárd Ft, értékesítése 25,5 milliárd Ft volt. A lebonyolított forgalom darabszáma is jelentős, 166 db beszerzés, 231 db értékesítés. Mindezek következtében a bank közvetlen tulajdoni érdekeltsége az 1994. január 1-jén meglévő 104 társaságról 1996. december 31-ére 63 társaságra csökkent. A bank érdekeltségi körén belül 5.085 millió Ft bruttó értékű befektetést adott el 4.089 millió Ft -ért. Az értékesítések nagyobb hányada banki érdekeltségi körön kívülre történt 20.457 millió Ft bekerülési értékben, 16.457 millió Ft vételáron. **Az értékesítések megoszlása azt tükrözi, hogy a befektetési portfólió csökkentése valós portfólió tisztítás volt. Az érdekeltségi körön kívüli értékesítés - a felszabaduló céltartalékkal együtt - a bank számára 1.879 millió nyereséget jelentett a 3 év alatt.**

A bank befektetéseinek minősítése alapján képzett kockázati céltartalék 1994. év végén 4,8 milliárd Ft volt. 1996. december 31-én a szükséges, illetve megképzett céltartalék 1,3 milliárd Ft-ra csökkent. Ez a csökkenés annak ellenére bekövetkezett, hogy a már előzőekben részletezett, 1994 óta meglévő befektetések minősítése romlott. Mindez azt jelenti, hogy **a lebonyolított nagy forgalom után megmaradó új befektetések állománya lényegesen javította a befektetési portfólió összetételét.**

1997 első negyedében a bank befektetési között 7 társaságot értékesített, melyek nyilvántartás szerinti értéke 765 millió Ft volt, eladási ára pedig 866 millió Ft. A befektetések csökkenése következtében 51 millió Ft céltartalék felszabadult. Ugyanakkor 1 társaságban tőkét emelt a bank és további 2 társaság részvényeit növelte, és egy új társaságban szerzett tulajdont. Ez a növekedés 365 millió Ft névértékű - 320 millió Ft beszerzési értékű - befektetés növekedést jelent. **1997. március 31-én a bank közvetlen befektetési között 59 társaságnál 12.030 millió Ft-ot jelentenek.**

A KHB Rt. befektetési között - a társaságok 1996. évi tevékenységük eredménye alapján - várhatóan 137 millió Ft osztalék bevételhez jut.

1.2. A bank és társaságai közötti üzleti kapcsolat

A bank érdekeltségei a következő főbb csoportokra tagozódnak:

- **üzleti befektetések**, a kockázattal korrigált hozam maximalizálása

- érdekében, tisztán befektetési szempontok alapján - 11 társaság;
- **kombinált befektetések**, melyeknél a hozam a járulékos nyereséggel együtt (kamat, jutalék) kell hogy elérje a kívánt mértéket - 16 társaság ;
 - **banküzemi és üzletviteli befektetések**, melyek a banküzem működését segítik - 23 társaság;
 - **bankcsoport befektetések**, melyek a bankcsoport bővítésére irányultak, - 7 társaság;
 - **veszteség mérséklő befektetések** - 6 társaság.

A bank 1996-ban az üzleti, a kombinált és a veszteség mérséklő befektetések között szereplő társaságaival állt hitelezési kapcsolatban. Az 1996. december 31-én fennálló követelésállomány az összes ügyfelekkel szembeni követelésállomány több mint 10 %-a és a következőképp oszlott meg:

- üzleti befektetések társaságaival szemben 4,6 milliárd Ft
- kombinált befektetések társaságaival szemben 13,4 milliárd Ft
- veszteségmérés-klő befektetések társaságaival szemben 1,9 milliárd Ft

Összesen: 19,9 milliárd Ft

A kombinált befektetések körébe tartozó társaságoknál egy-két kivétellel a 10 % alatti tulajdoni hányad a jellemző. Ez a bank tudatos befektetési politikájának megfelelő törekvés eredménye, mivel azt a célt szolgálja, hogy az általa nyújtott hitelek ellenőrzését, mint résztulajdonos is figyelemmel tudja kísérni. Ezért a kapcsolódó hitelek túlnyomó többsége ezen társaságokat érinti, így a társaságoktól származó hozam elsősorban a kamat és jutalék bevételekből ered.

A bank befektetései között a legnagyobb arányt a banküzemi és üzletviteli befektetések képviselik. Ebben szerepe van az IBUSZ Bank Rt. beolvadásának is, mivel az általa létesített társaságok között is volt ilyen célú befektetés. **E kategóriában a bank befektetése az összes befektetés 30 %-a.** E körben a bank 100 %-os, illetve többségi tulajdoni részesedése a jellemző. Ezen befektetések (23 társaság) közül 10 társaság egyértelműen a banki működést segíti elő (pl. Giro Rt., Hitelgarancia Rt., Brókerház, Swift stb). A többi társaság esetében **kérdéses, hogy valamennyire szükség van-e, tekintettel arra, hogy több cég végez hasonló tevékenységet.** A bank már 1996. évben is törekedett arra, hogy befektetéseit csökkentse. Folyamatban van az értékesítendő befektetések felmérése. **A párhuzamos tevékenységek megszüntetése a közeledő privatizációra tekintettel kiemelkedően fontos.**

A veszteségmérés-klő befektetések száma 1996. év végén 6 db volt (547 millió Ft). Az 1994. évi 18 db-hoz képest, melynek értéke közel 3,0 milliárd Ft volt, számottevő a csökkenés. E kategóriában az elmúlt három évben a bank jelentős forgalmat bonyolított le, beszerzést 6,6 milliárd Ft, értékesítést 9,0 milliárd Ft értékben. Ennek megfelelően az **1994 január 1-jei 1,7 milliárd Ft céltartalék szükséglet 1996. év végére 44 millió Ft-ra** csökkent.

A veszteségmérés-klő kategóriában 1996. év végén szereplő 6 társaság közül 3 társaság került a bankhoz eredetileg hitel-tőke konverzió révén.

Mindhárom hitel-tőke konverzió, - melyből 2 adóskonzolidáció során 1994-ben - névértéken történt, tehát a bank számára veszteséget nem okozott. A másik 3 társaság közül egy követelés eladás ellenértékeként került a bankhoz, kettő pedig eredetileg üzleti befektetés volt és megváltozott gazdasági helyzete miatt sorolták át ebbe a kategóriába. **Össességében tehát a banknál nem jellemző a követelések tőkévé való átváltása, azaz a kényszerbefektetés.**

A bank a közvetlen érdekeltségi körébe tartozó társaságai közül vezető tisztségviselőkön keresztül 40 társaságban rendelkezik ellenőrzési lehetőséggel. A bank tehát tulajdonosi jogait és érdekeit a tisztségviselők útján gyakorolja és emellett rendszeres controlling adatszolgáltatással ellenőrzi cégei tevékenységét.

1.3. Követelés értékesítések

A bank és társaságai közötti üzleti kapcsolat a követelések értékesítése terén a legjelentősebb.

A bank analitikus nyilvántartásában szereplő adatai szerint 1994. január 1. és 1996. december 31. között az alábbi értékű követelésállományt értékesítette: ezer Ft-ban

Vevő Követelés névértéke Vételár %

Kvantum Bank Rt. 14.597.316 2.491.278 17,1

Upkvark Kft 10.111.144 2.455.326 24,3

Immo-Bill Rt. 1.560.266 941.860 60,4

Egyéb szervezetek 16.728.926 6.354.318 38,0

Összesen: 42.997.652 12.242.782 28,5

A bank auditált beszámolóai szerint a 3 év alatt 42.169.465 ezer Ft névértékű követelést 12.201.749 ezer Ft vételár ellenében értékesített. A két adat közötti eltérésre adott banki magyarázat nyilvántartási hibát tárt fel. A banknál az egyes követelésekre vonatkozó valamennyi adat nem egy helyre koncentrálódik, hanem megoszlik a fiókok és a központ több szervezeti egysége között. Ez okozza azt, hogy egyeztetés hiányában a nyilvántartások nem zártak, nincsenek összhangban. Mindez azonban nem mentesíti a bankot az alól, hogy a hitelesített beszámolóban szereplő adatok egyezőségét az ugyanarra az időpontra vonatkozó analitikus nyilvántartásban lévő adatokkal bármikor biztosítani tudja. Az értékesített követelések 61 %-át a bank közvetlen érdekeltségi körébe tartozó társaságok - Kvantum Investment Bank Rt., Upkvark Kft., Immo-Bill Kft. - vásárolták meg.

A bank a társaságok részére a követeléseket adásvételi, illetve engedményezési szerződés keretében ruházta át. A bank érdekeltségi körébe tartozó társaságok közül a **Kvantum Bank Rt.-nek eladott követelések egy részénél hozamrészesedést is kikötött.** 1996-ban azonban már ezt nem alkalmazta, mert a korábbi nettó ár helyett magasabb vételárat állapított meg. **Az Upkvark Kft-vel kötött szerződések esetében a bank hozamrészesedést nem írt elő.** 1994. és 1995-ben a Kft. a megvásárolt követelések egy részét a Kvantum Bank Rt-nek tovább értékesítette, egy részét pedig kezelésébe adta.

A fennmaradó hányadot lényegében 1995 év végére eladta, vagy behajtotta. Ugyanakkor év végén átvett a Kvantum Bank Rt.-től és a KHB Rt.-től további 2 követelést. 1996-ban további követelést is vásárolt, mintegy 29 %-os árfolyamon amelyeknek közel felét értékesítette.

Az Immo-Bill Rt. részére a bank azokat a követeléseket értékesíti, melyek mögött a fedezet ingatlan. 1995-96-ban ilyen követelést adott el összességében 60 %-os árfolyamon.

A bank érdekeltségi körébe tartozó mindhárom társaság esetében a KHB Rt. a szerződés szerinti vételár kiegyenlítésénél halasztott fizetés engedélyezésével is élt.

A bank az elmúlt 3 év alatt értékesített bizonytalan követelései után az azokra megképzett kockázati céltartalékot figyelembevéve, mintegy 3.791 millió Ft eredményt realizált.

1997. I. negyedévében a bank az Upkvart Kft., a Kvantum Bank Rt. és egyéb szervezeteken kívül a KH Agrion Kft. és a Proinv Kft. részére is értékesített bizonytalan követeléseket. **Az eredményre gyakorolt hatás, figyelemmel a megképzett céltartalékokra is nyereség volt.**

Célszerű lenne ha a bank felmérné, **hogyan az eladott követelések milyen arányban kerültek ki végérvényesen a bank közvetlen és közvetett tulajdonosi köréből. Ez csak az érintett társaságok követelés értékesítésének teljeskörű átvilágításával lenne megvalósítható. Ennek eredményeképpen lehetne megállapítani azt, hogy a bank portfólió tisztítása összességében mennyire és milyen eredménnyel jelentett valós tisztítást. Mindaddig ugyanis, amíg a problémás követelések a bank "holdudvarában" maradnak közvetlenül vagy közvetetten veszteség forrást jelenthetnek a bank számára.**

1.4. Belső és kapcsolódó hitelek

A pénzügyi törvény és az új hitelintézeti törvény is egyértelműen (1991. évi LXIX. törvény 40, 41. §-a és az 1996. évi CXII. törvény 60-61. §-a) meghatározza a belső és kapcsolódó hitelnek minősülő kihelyezések körét. A törvény egyben azt is meghatározza, hogy mennyi lehet az e körben nyújtott hitelek felső határa. A bank a könyvvizsgálója által hitelesített éves beszámolója szerint a kapcsolódó hitelekre vonatkozó korlátot az elmúlt három évben rendre közel tízszeresével túllépte.

A pénzügyi törvény betartásának ellenőrzése, illetve az előírt feltételek be nem tartásának szankcionálása a bankfelügyelet kompetenciája. A bank a felügyelet korábbi (1994-es) határozatában foglalt felszólítás és a későbbi megbeszélések alapján évente beszámolt azokról az intézkedésekről, melyeket annak érdekében tett, hogy a törvény előírásainak megfeleljen. **A bank törekvései csak részben valósultak meg, mivel üzletpolitikai okokból a legnagyobb ügyfeleinek további hitelezése,**

valamint irányításukban való részvétele (igazgatóság, FB) miatt, egyrészt növekedett a hitelállomány, másrészt bővült az e körbe tartozó vállalkozások száma. A felügyelet a beszámoltatáson túl más szankcióval (pl. pénzbüntetés) nem élt.

Az 1997. január 1-től hatályos új hitelintézeti törvény szerint már nem számít kapcsolódó hitelezésnek az, ha a bank a bankcsoporthoz tartozó társaságok számára nyújt hitelt, vagy vállal értük kötelezettséget, továbbá az sem, ha olyan társaságért vállal kockázatot, ahol a bank igazgatósági, felügyelő bizottsági tagjai, illetve a bank vezető tisztviselői közül valaki igazgatósági, vagy felügyelő bizottsági tisztséget tölt be.

A személyi kapcsolat, illetve a vállalkozásban betöltött tisztségek miatt az 1996. évi közvetett hitelállományon belül 41 % az a hányad, amely kapcsolódó hitelnek minősül, a többi a részesedések miatt áll fenn.

A bank 1997. március 31-ig e körből értékesített 2 társaságot, ezzel csökkent ez a hitelállomány. További csökkenés várható amiatt, hogy a bank egy 100 %-os tulajdonában lévő társaságának közeljövőben történő értékesítése miatt négy további társaság hitelállománya is megszűnik kapcsolódó hitelként.

A pénzügyintézet részéről érthető és racionális törekvés az, hogy hitelei jelentős hányadát olyan társaságokhoz helyezi ki, illetve ajánlja, amelyeknél vagy tulajdonos, vagy képviselteti magát a cég vezetésében.

Ezáltal ugyanis egyrészt terelni tudja hiteleit a jobb adósminőségű kategóriába tartozó társaságok felé, másrészt a jobb gazdasági rálátással és befolyással a társaság működésére a hitel megtérülésére, így a bank jövedelmezőségére is hatni tud. Mindez azonban azzal is járna az érintett társaságok többi részvényese számára, hogy a társaságok részvényei leértékelődhetnek az eladósodottsággal arányosan. Ennek hatása azonban csak abban az esetben csapódik le, ha a társaságokat értékesítik.

1.5. Befektetési célú értékpapírok

A KHB Rt. 1996. évi beszámolója szerint a befektetett eszközökön belül a kötvények és más tőkearányosan jövedelmező értékpapírok állománya a befektetett eszközök 65,3 %-a.

Az értékpapírok auditált mérleg szerinti bontása nem egyezik az analitikus nyilvántartással.

A befektetési célú kötvények döntő többsége állampapír. Ezek nagyobb hányada (90 %) 2000 után lejáró változó kamatozású államkötvény. Az államkötvények jelentős része az 1992-1994. évi konszolidációval került a bankhoz. A változó kamat általában a 6, vagy 9 hónapos lejáratú diszkont kincstárjegyek átlagos hozamához igazodik. A más szervek által kibocsátott értékpapírok hozama az előbbieknél lényegesen alacsonyabb és az is fele-fele arányban fix vagy változó kamatozású. A változó kamat általában a

mindenkori jegybanki alapkamat 75 %-a.

A bank befektetett pénzügyi eszközei között kimutatott értékpapírok 1996. évi hozama a bank eredményét kedvezően befolyásolta.

1.6. Immateriális javak és tárgyi eszközök

A bank immateriális javainak állománya 1996. december 31-én 3.197 millió Ft, tárgyi eszközeinek állománya pedig 12.689 millió Ft volt.

Tárgyi eszközeinek 94 %-a a pénzügyi tevékenységhez kapcsolódik.

A pénzügyi és nem pénzügyi tevékenység ingatlanai, összes tárgyi eszközeinek

57,3 %-a, 23 %-a pedig gépek, berendezések és járművek.

A bank tárgyi eszközeinek állománya 1997. január 1-jével jelentősen megnövekedett a Székház Rt. és az Öt csillag Kft. beolvadása miatt.

A tárgyi eszközök között a nem banküzemi célt szolgáló ingatlanok értéke a pénzügyi törvény által megengedett mértéknek mintegy 6 %-a.

A bank jelentősebb beruházást nem valósított meg 1996-ban, beruházásai főleg a tárgyi eszközök bővítését, bérlemények felújítását, illetve számítástechnikai eszközök telepítését jelentik.

A központi székház beruházást nem közvetlenül a bank, hanem egyik társasága, a Székház Rt. végezte. Az épület a cég beolvadásával került a bank tulajdonába 1997. január 1-jével.

A bank kiterjedt fiókhálózáttal rendelkezik, telephelyei jelentős arányban bérleményekben helyezkednek el. 1996. évben a bank ezen ingatlanok miatt fizetett bérleti díjának közel 76 %-a a budapesti bérlemények miatt merült fel.

A bank 1996. január 1-jével az Ibusz Bank Rt. fúziójával összefüggésben az épületeket és berendezéseket átértékelte.

Az immateriális javakat és tárgyi eszközöket 1995-ben, az 1994. december 31-i állapot szerint a bank külső szakértő céggel értékelte.

Az azóta eltelt idő, valamint a piaci viszonyok alakulása miatt **ezt az értékelést a mai állapotokra nem lehet kivetíteni. Ez indokoltá teszi a bank tárgyi eszközeinek és immateriális javainak szakértői értékbecslését annak érdekében, hogy a bank jelenlegi vagyonának minél realisabb értéke megállapítható legyen.**

2. Követelések állománya, fedezettsége, kockázati céltartalék

2.1. Követelések állományának alakulása

A bank követeléseinek állománya 1996. december 31-én az auditált mérleg szerint 185,9 milliárd Ft volt, 10,4 %-kal kevesebb az év eleji nyitóállománynál. A záró állomány 13 %-a pénzügyi tevékenységgel, 79 %-a ügyfelekkel szemben állt fenn, 8 % pedig egyéb követelés volt. Ezek az arányok jelentősen változtak az év eleji nyitóállományhoz képest. A

követelés állomány 12 %-os csökkenése úgy következett be, hogy csökkenő pénzügyi követelés mellett az ügyfelekkel szembeni és az egyéb követelés nőtt. A bank 1996. évi eleji bankközi hitelezői pozíciója év végére 70 %-kal mérséklődött, amit csak fele részben tudott kompenzálni ügyfelei kibővült hitelezésével.

Az éven belüli és az éven túli követelés állomány aránya 72 : 28-ról 68 : 32-re változott az év végére. A nem túl jelentős módosulás oka, hogy az ügyfelekkel szembeni követelés állomány növekedésének nagyobb hányada - mintegy 70 %-a - éven belüli volt, arányában részben kompenzálta a pénzügyi intézetekkel szembeni rövidlejáratú hitelek csökkenését.

Az 1996. évi kihelyezések jelentősen módosították a forint- és devizahitelek arányát az utóbbiak javára. A vállalkozói szféra tartozásában egyötödéről közel 40 %-ra növekedett a devizahitelek aránya. Az egy évvel korábbihoz képest az éven belüli devizahitel állomány megduplázódott, az éven túli több mint ötszörösére nőtt. A devizahitelek háromnegyede a feldolgozó ipart, ezen belül elsősorban az élelmiszeripart finanszírozza, ahol a növekedés a rövidlejáratú devizahiteleknél következett be, szoros összefüggésben a gabonafelvásárlásokkal, illetve a konzervipari zöldség-gyümölcs felvásárlásokkal.

Az ügyfelekkel szembeni 1996. évi végi követelésállomány 4 %-a jutott a magánszemélyekre, 6 %-a központi költségvetési szervekre, döntő hányada, 90 %-a a társaságok, szövetkezetek, kisvállalkozók együttes részesedése.

A KHB Rt. ügyfelekkel szembeni 1996. december 31-ki követeléseinek szakmánkénti összetételében hagyományosan az agrár és élelmiszergazdaság képviseli a legnagyobb arányt, mintegy fele a teljes állománynak, de jelentős, milliárdos kihelyezések vannak még a kereskedelem, közúti közlekedés, idegenforgalom és vendéglátás ágazatokban.

A bank üzletpolitikája a kialakult ágazati arányok megtartását célozta meg.

A bank hálózati egységeinek száma 1996. december 31-én 153 db volt, amiből 73 foglalkozik a vállalkozások hitelügyleteivel, a többi lakossági bankszolgáltatásokat lát el.

1996-ban megnövekedett a koncentráció. A bank vállalkozókkal szembeni tőke, kamat és függő követeléseiben az 1 milliárd Ft feletti méretűek az egy évvel korábbihoz képest megduplázódtak. A nagyobb adósoknak a száma is közel kétszeresére változott, így az átlagos hitelnagyság lényegesen nem módosult ebben a körben, de a súlya megnőtt. Így jelentősen növekedett a banki kockázat.

Az adósok száma 1996. évi folyamán közel 10 %-kal csökkent a kintlevőség 43 %-os növekedése mellett. Miután az adós szám csökkenés a kis adósokat érintette, a kihelyezés a közepes és nagyobb adósoknál bővült.

Az Állami Bankfelügyelet részére készített negyedéves jelentésekben bemutatott szavatolótőkét elfogadva megállapítható, hogy 1996. évben a banki kockázatvállalás nagysága az első félévben 6, a harmadik negyedév végén 10, az év végén 12 adósnál haladta meg a szavatolótőke 15 %-át. Ezek nem mindegyike minősül nagyhitelnek. A nagyhitelek száma

negyedévenként 4, 4, 9, illetve 10 volt, együttes összegük messze nem merítette ki a szavatolótoke nyolcszorosának limitjét az év végére annak 35 % körüli hányadát érték el.

A bank nem tudta maradéktalanul betartani az egy hitelfelvevőre, illetve adóscsoportra előírt - a szavatolótoke 25 %-ában meghatározott - felső korlátot (1991. évi LXIX. törvény 38. § [3] bekezdés) az I. félévben 1, a III. negyedév végén 2, az év végén pedig 3 adós, illetve adóscsoport esetében. Az intézkedésre az Állami Bankfelügyelet jogosult. Intézkedést tartalmazó dokumentum nem állt rendelkezésre.

A bank hitelállományában jelentős hányadot képviselnek a kiemelt ügyfelekkel szembeni követelések.

1996. december 31-én - **az éven belüli Ft hitel esetén** a 3,3 %-ot kitevő ügyfélkör az összbanki hitel 30 %-át, **az éven belüli deviza hitel esetén** a 28,57 %-ot kitevő ügyfélkör pedig az összbanki hitel 40,4 %-át vette fel. **Az éven túli Ft hitel esetén** 1,6 %-ot kitevő ügyfélkör az összbanki hitel 27 %-át, **az éven túli deviza hitel esetén** a 8,5 %-ot kitevő ügyfélkör pedig az összbanki hitel 7,3 %-át vette fel.

A kiemelt cégek banknál bonyolított számlaforgalma az összbanki számlaforgalom mintegy 41 %-át képviseli. E kör - amely darabszámra a teljes banki ügyfélállomány alig 2,5 %-át képviseli - biztosította a bank bruttó árbevételének 38 %-át.

Ezen ügyfélkört az összbanki átlagos kondíciótól eltérően preferálja a bank.

Mind a hiteldöntéseknél, mind a kintlevőségek adósonkénti méretében, szakmai és területi összetételében koncentrációs tendencia bontakozott ki 1996-ban. Ez nem spontán folyamat volt, a bank üzletpolitikai célkitűzéseivel egybe esett. E folyamat látványosan az év második felében indult meg.

2.2. Adósminősítés

Az adósminősítés kategóriái szerint az ügyfelek 51,1 %-a problémamentesnek, 35,7 %-a megfigyelendőnek minősült 1996. december 31-én. Az átlag alatti, kétes és rossz minősítésű adósok aránya 13,2 % volt. 1996. év végére az előző évihez képest az ügyfelek száma 10 %-kal csökkent, ezen belül a problémamentes ügyfelek száma gyakorlatilag változatlan, arányuk 50 % fölé emelkedett. A megfigyelendő körre jutott a csökkenés háromötöde; az átlag alatti, kétes és rossz minősítésű adósok száma negyedével csökkent.

A kintlevőségek állománya 1996. év végén 43 %-kal haladta meg az egy évvel korábbit, az ügyfelek minősítése szerinti összetétele jelentősen módosult. A problémamentes ügyfelek állománya több mint kétszerese az előző év végének, a megfigyelendők egyharmadával növekedett, míg a rossz minősítésűeké harmadára csökkent.

Összességében a bank kintlevőségeinek állománya az adósminősítés szempontjából nézve kedvezően változott mind az ügyfelek számát, mind az állomány összetételét tekintve. **A problémás ügyfelekre jutó arányok csökkentek.**

Az adósminősítési rendszer az adósokat az Egységes Adósminősítési Rendszer (továbbiakban EMR) keretében az ügyfélről nyerhető információkból számított pontszámok alapján kockázati kategóriákba sorolja. Az EMR a bank minősített partnereivel szemben 1996. december 31-én fennálló követelésállomány négyötödének adósait sorolta be a kategóriák valamelyikébe.

Az EMR rendszer a jogi személyiségű társaságok minősítésére terjed ki. A kisvállalkozókat külön pontozásos rendszer alapján minősítik. A sajátosságok miatt az EMR-ben nem illeszthető speciális ügyfelek, ügyletek finanszírozása a bank döntési rendszere szerint a Központi Cenzura Bizottság hatáskörébe tartozik.

Az adósminősítést - az EMR által nem kezelt körben - sokszor korrigálta központilag a bank. Így besorolta a problémamentes körbe azon adósokat, ahol az ügylet mögött - az ügyfél vagyoni és jogi helyzetétől független -, a teljes összeg megtérülését biztosító fedezet volt. Ezek mögött állami garancia, óvadék, közraktári jegyen alapuló hitelezés állt. A központi döntéssel, alapos cégelemzés alapján minősítették a devizakülföldi vagy zöldmezős projektet megvalósító, bankgarancia fedezetű hitelt felvett adósokat. Az MRP szervezet és leányvállalat ügyfeleket az anya cég minősítési csoportjába sorolták be. A bankfiókok minősítéseinek felülvizsgálata során a felszámolás alatt lévő adósokat átsorolták a rossz kategóriába.

Az adósminősítés alkalmazott rendszere megfelel az előírt tételes szakmai követelményeknek.

2.3. Fedezetértékelés

A. Kockázatmentes fedezet (biztosítékok)

- Személyi biztosítékok:

= Állami garancia

= Állami-kormányzati alapítványok garanciái

= Bankgarancia Treasury (fizetőképesség menedzselés) minősítése szerint.

- Dologi biztosíték:

= Ft, deviza óvadék

= Beválthatónak minősített óvadékba helyezett értékpapír.

B. Kockázatos biztosítékok

- Egyszerű kezesség.

- Engedményezés, határidős árutőzsdei kötjegylen alapuló vételár engedményezés, vételi jog, illetve opció.

- Zálogjogok (jelzálogjog, keretbiztosítéki-, bankhitelt biztosító-, kézi-, közraktárjegyi zálogjogok).

Az aktív ügyletek biztosítéka szükséges mértékének megállapítása során az első lépés a hitel döntési szakaszban az ügyfél minősítése, ettől függ a megkövetelt biztosíték mértéke. A biztosítékot korrigált értéken veszik figyelembe. A korrekció mértéke a biztosíték értékének,

mobilizálhatóságának és hozzáférhetőségének függvénye.

Az 1994-ben kidolgozott és bevezetett fedezetértékelési módszer hatékonysága megfelelő. Az 1996. évi adatok azt mutatják, hogy az esetek döntő többségében az alkalmazott módszer biztosítja a hitelezési kockázat minél pontosabb megállapítását, folyamatában kezeli a fedezetek értékváltozásának hatását a kockázatra, illetve az ezzel összefüggő tartalékképzésre.

Az alkalmazott módszer eddigi sikeréhez az is hozzájárult, hogy kidolgozására egy országos csódhullám utáni állapotban került sor, a bank biztonságos működtetésére való erőteljes törekvés motiválta a helyenként túlbiztosításra való törekvést.

A biztosítékok szabályzatban előírt ellenőrzését általában elvégzik, amit a belső ellenőrzés visszatérően vizsgál.

Az ingatlan fedezetek esetében a banknak mérlegelnie érdemes, hogy a szabályzatban előírt - a problémamentes és megfigyelendő adósoknál évenkénti, az átlag alatti, kétes és rossz minősítésűeknél negyedévenkénti - vagyoneértékelést elvégeztesse-e. A visszatérő vagyoneértékelés költségeit ugyanis az ügyfélre - ha meg kívánja tartani - rendszeresen nem háríthatja át, így azt a banknak kell viselni.

2.3. Kockázati céltartalék

A céltartalékképzés gyakorlata óvatos. Ezt igazolja, hogy a leírandó veszteségek mögött rendelkezésre állt a megképzett kockázati céltartalék.

A kintlevőségek és mérlegen kívüli ún. függő kötelezettségek miatt képzendő kockázati céltartalék összege 1996. év végére a nyitó állományhoz képest 40 %-kal csökkent. Ez több tényező együttes hatásának az eredménye. Az év során felerősödött a bank aktív tevékenysége. A portfólió bővülése a vállalkozókkal szembeni körben mind a tőkeköveteléseknél, mind a függő kötelezettségeknél az állomány belső struktúrájának javulásával párosult, azaz a kihelyezések és kötelezettségvállalások növekedésének jelentős része a problémamentes adósokra összpontosult.

A problémamentes kör minősítése megalapozott. Az 1 milliárd Ft-ot meghaladó kockázatu portfólió adósainak 65 %-ának vizsgálatánál a céltartalékképzésére egyetlen kifogás sem merült fel.

A bank eredményes válságkezelő tevékenysége is jelentősen hatott a céltartalék állományára. Egy nagy adós tartozásának a tulajdoni ügyek rendezésével kapcsolatos átsorolhatósága a rossz minősítésű állományból a megfigyelt kategóriába önmagában véve jelentős céltartalék felszabadítását eredményezte.

Folytatódott a hitelporfólió tisztítás. Főként a bank tulajdonában lévő társaságoknak adtak el rossz minősítésű követeléseket. Az értékesítéssel a követelésre megképzett jelentős nagyságú céltartalék került ki az állományból.

A tőke-, függő-, és kamatkövetelések 1996. év végi állományának korrigált biztosítékokkal fedezett összegére képzett céltartalék megfelelő biztonságot nyújt. A korrigált biztosítékokkal nem fedezett követelés állományból a

céltartalék képzés aránya a Állami Bankfelügyelet előírásainak megfelelő. Összességében a céltartalékképzésnek módszere és technikája megfelelő. A hitelezési tevékenység egyedi kockázatára képzett céltartalék képzési kötelezettség kedvezően hatott a bank mérlegszerinti eredményének alakulására.

3. A banki források alakulása

3.1. A bank tőkehelyzete

A bank biztonságos működését a szavatoló tőke megfelelő szintje garantálja. A PIT szerint a szavatoló tőkének meg kell haladnia a korrigált mérlegfőösszeg 8 %-át. A banknál a **tőkemegfelelési mutató 8,92%-os**, ez csak kis mértékben haladja meg a kötelező szintet.

A KHB Rt.-nél a szavatoló tőke elemei a következők:

Saját tőke: 16.939 millió Ft

Ebből a jegyzett tőke: 10.381 millió Ft

87,7 %-ban a tulajdonosi jogokat PM gyakorolja

Alapvető tőke: 15.760 millió Ft

Járulékos tőke: 5.572 millió Ft

(alárendelt kölcsöntőke)

Szavatoló tőke 21.332 millió Ft

Korrigált szavatolótőke 18.297 millió Ft

(pénzintézeti befektetésekkel korrigált)

Súlyozott eszközérték 205.053 millió Ft

Tőkemegfelelési mutató 8,92 %

A bank biztonságos működése érdekében ezért feltétlenül szükséges, hogy a bank tőkeemelés útján jelentősen stabilizálni tudja a szavatoló tőkét, ugyanis csupán 2 milliárd Ft-os csökkenés esetén a minimális biztonságot nyújtó 8 % alá süllyed a tőkemegfelelési mutatót.

3.2. A bank forrásainak helyzete, összetételének alakulása

A bank 1996. XII. 31-ei forrásállománya 360 milliárd Ft volt.

A források között alacsony a saját tőke állománya, - 4,7 % - így az üzleti expanzió törvényi korlátokba ütközik, nincs lehetősége kihasználni méreteit, - 153 fiókkal rendelkezik, - s így piaci helyzete előnyeit sem.

A bank kötelezettségeinek záróállománya 330.786 millió Ft. Ez a nyitóállományhoz viszonyítva 12,5 %-os növekedést mutat, de összetételében változatlanul az **éven belüli kötelezettségek a meghatározóak** 79,7 %-os részaránnyal.

A bank **előirányzataiban az éven túli kötelezettségek arányának növelését tűzte ki célul**, ez 1996-ban nem valósult meg. A hosszú távú kötelezettségek év végi állományának aránya 23,5 %-ról 20,3 %-ra csökkent.

3.2.1. Éven belüli kötelezettségek

A bankügyletekkel szembeni rövid lejáratú **követelések 88 %-a három hónapon belüli lejáratú**, ezért különös **figyelmet igényel e**

betétállománynál az árazás megfelelő és vonzó alakítása.

A KHB Rt. a lakosság felé a lakossági bankszámla szolgáltatást nyújtja, amelynél betétlekötési és folyószámla hitel igénybevétele is lehetséges, valamint a K and H betétszámla szolgáltatást, amely az év első felében csak a volt IBUSZ fiókokban állt az ügyfelek rendelkezésére.

A lakossági forintbetétek év végi állománya egy év alatt négyszeresére emelkedett.

A vállalkozói Ft betétek állománya a nyitóállományhoz képest 8,3 %-kal emelkedett. A vállalkozói Ft betétgyűjtés a vártnál jobb lett hiszen ebben az üzletágban az előirányzatokban csökkenéssel számoltak. Ebből a feltételezésből kiindulva a bank - felve a forráskiesés volumenétől -, a várható vállalkozói Ft betétek kiesését **az értékpapír kibocsátásával kívánta ellensúlyozni.**

A szerkezetváltás miatt a kamatrés szűkült, mert a vállalkozói Ft betétek átlagos kamata 15,1 % és az érték-papírforgalmazás kamatlába pedig 23 %-os volt.

Az értékpapírforrások növekedése 11 % volt és az átlagos állomány is 12.386 millió Ft-tal haladta meg az előző évit.

A devizaforrások záróállománya 4,6 %-kal haladta meg a nyitóállományt. Ez, figyelembevéve a forintleértékelést, devizában reálértéken csökkenést jelent. A megtakarítások csökkenésében a forint magasabb és a devizabetét csökkenő kamatai játszottak szerepet.

1996. év folyamán az év **végéig a nagy betétektől való függőség folyamatosan** csökkent. A nagy egyedi betéteknél a rövid lejáratú lekötött betétek a legnagyobb arányt képviselik, ennek részesedése azonban fokozatosan csökkent; II. negyedév végére 81 %-ra, III. negyedév végére 69 %-ra, IV. negyedév végére 68 %-ra.

A jegybankkal és pénzügyintézetekkel szembeni éven belüli kötelezettségek záróállománya azt mutatja, hogy a pénzpiaci források felhasználása minimális volt, aktív repoforrások felvételére néhány esetben és csak akkor került sor 2-3 milliárd Ft-os értékben, ha ez arbitrage célok érdekében történt.

3.2.2. Éven túli kötelezettségek

Az éven túli kötelezettségek az előirányzatokhoz viszonyítva csökkentek, a záróállomány 4,8 milliárd Ft-tal alacsonyabb mint a nyitóállomány. Ebből a jegybanki és bankközi éven túli kötelezettségek állománya a jelentős.

Az alárendelt kölcsöntőke értéke 6,2 milliárd Ft, az 1996. év során nem változott, a jogszabályi előírások miatt azonban a lejáró kötvényeket a szavatoló tőkében csak 60 %-ban kell figyelembevenni, így ott az alárendelt kölcsöntőke értéke 5,6 milliárd Ft.

3.3. A bank likviditásának helyzete

A KHB Rt. likviditási helyzete az 1996. I. 1-jén végrehajtott IBUSZ Bankkal történt **egyesülés után jelentősen megváltozott.**

Forrásbőség és a stabil likviditás jellemezte. Mérlegfőösszege az 1996 évi nyitóállományhoz viszonyítva - 321,5 milliárd Ft - 1996. XII. 31-ére 360 milliárd Ft-ra emelkedett.

Az általános kamatcsökkentés által megalapozott és a mérlegfőösszeg növekedésében megjelent fokozott aktivitást azt okozta, hogy az éven belüli forint betétállomány az év folyamán folyamatosan nőtt, az év végi állomány a korábbi évektől eltérően csekély mértékben csökkent úgy, hogy az elszámolási betétszámlák az első negyedévi csökkenést követően folyamatosan emelkedtek, és év végére meghaladták a nyitóállományt.

Az éven belüli devizabetét állomány reálértéke (csúszó leértékelést figyelembe véve) csökkent. A kamatcsökkentés és a díjak emelése sem ösztönözte az ügyfeleket betét elhelyezésre.

Az éven belüli saját kibocsátású értékpapírok állománya az első félévben és III. negyedévben is nőtt.

3.4. A bank eredményének alakulása

A bank 1996 évi adózás előtti eredménye 3.222 millió Ft volt, a nyereségadó levonásával pedig az adózott eredmény 2.661 millió Ft. az előző évi 2.157 millió Ft-os (adózott 1.899 millió Ft) nyereséget 40 %-kal haladta meg. A bank 1996. évben folyamatosan csökkenő kamatláb mellett realizálta eszközeinek hozamát és forrásainak kamatköltségeit.

Az eredmény összetevőinek alakulása érték: millió Ft-ban

Pénzüintézet bevétel

Kamatrés: 19,371

Osztalék 111

Összesen: 19,482

Pénzüintézet ráfordítás:

15,903

Pénzüintézet eredmény 3,560

Egyéb pénzüintézet eredmény - 1,776

Pénzüintézet eredmény összesen: 1,803

Nem pénzüintézet eredmény 2,538

egyéb tevékenység eredménye - 710

rendkívüli eredmény -409

eredmény összesen 3,222

Az eredményességet értékelve megállapítható, hogy - a bank bár eredményes évet zárt a 3,2 milliárd Ft-os nyereségével - azt nem az alaptevékenysége, pénzüintézet tevékenysége révén realizálta döntően, hanem a portfólió kezeléssel kapcsolatos közvetlen (értékesítés) bevételek és a céltartalék felszabadításával érte el, amely bár számvitelileg nem pénzüintézet tevékenység, de a pénzüintézet hitelezési tevékenységének, összetételének javulása okozta.

A kamatrés mértéke 4,74 %-os volt, amelyet jelentős mértékben növelt a

discont kincstárjegy forgalmazás eredménye és a fedezeti összegből mintegy 17 %-ot képvisel.

A pénzügyintézet tevékenység ráfordításai összesen - 15.903 millió Ft-ot tettek ki a bank előirányzatához viszonyítva - 15.264 millió Ft. - némileg meghaladták azt (az eltérést a többlet bérleti díj kifizetése és selejtezés okozta) és az 1995 évi tényköltéseket 18 %-kal - az infláción belül - növelték.

Az általános költségek arányain belül kimagasló az egyéb költségek magas aránya, 33,8 %-kal, amely a legnagyobb lakossági banknál is csak 15-18 %-ot tesz ki.

Az egyéb pénzügyintézet tevékenység veszteséges volt. Ebben jelentős tétel az értékpapírforgalmazás vesztesége.

Az értékpapírforrások bővítése visszahatott az eredményre, csökkentette az 1996. évi jövedelmezőséget .

A devizakereskedelem eredménye az előző évihez képest rendkívül alacsony szintű volt.

A nem pénzügyintézet tevékenység eredménye 2.538 millió Ft. nyereség volt, ebből 2.192 millió Ft a követelés értékesítés bevétele, amelynek nilvántartási értékét az egyéb ráfordítások között szerepeltették.

Az egyéb bevételek és ráfordítások, valamint a rendkívüli eredmény egyenlege veszteség.

Az 1996. évi eredmény összetételét értékelve megállapítható, hogy a hitelezési veszteség a követelés értékesítés, a befektetések értékesítése, a kockázati céltartalék felszabadítás együttesen 3.371 millió Ft nyereséget eredményeztek, így az alapvető, pénzügyintézet tevékenység - az adók beszámításával - 149 millió Ft veszteséget termelt.

A bank 1996. évi tényleges adatai azt jelzik, hogy a pénzügyi gazdálkodási tervben elképzeltékhez képest nagyok az eltérések. Így pl. a pénzügyintézet nyereséget - amely veszteség lett - 3 milliárd Ft-ra irányozták elő.

Ugyanakkor az 1996-ban lezajlott bankkegyesülés, az üzleti aktivitás, valamint a banki gazdálkodás tartalékainak mozgósítása lehetővé tette az előirányzott nyereség elérését.

A bank forrásai helyzetének összevetése az előirányzatokkal azt jelzi, hogy a tulajdonosok által jóváhagyott üzletpolitikától az éves pénzügyi-gazdálkodási terv jelentősen eltér.

3.5. A konszolidációs szerződés

A Pénzügyminisztérium - mint a tulajdonosi jogok gyakorlója - és a bank közötti kapcsolatot alapvetően meghatározta az **1993. december 27-én létrejött konszolidációs szerződés**, amelyet a Bank Igazgatósága és a Magyar Állam nevében eljáró pénzügyminiszter kötött meg.

A szerződéssel együtt a Magyar Állam 33,4 milliárd Ft névértékű konszolidációs kötvény apportálásával megemelte a bank jegyzett tőkéjét, majd 1994. májusában 5 milliárd Ft-os tőkeemelésre került sor, amelyet 1994. decemberében 4,7 milliárd Ft-os alárendelt kölcsöntőke nyújtása követett.

A konszolidációs szerződés számos feladatot fogalmazott meg a bank részére, általános elvárásokat (amelyek minden konszolidációba került bank esetében megfogalmazódtak) és a bank átvilágítása során tapasztalt és az azokhoz kapcsolódó speciális feladatokat is előírtak.

A feladatok teljesítéséről a bank vezetősége az 1995. szeptember 7-én megtartott igazgatósági ülésen számolt be. Összességében úgy értékelték, hogy a bank a Konszolidációs Programját mint stratégiát felülbírálta, módosította és teljesítette a konkrét szervezeti, fejlesztési és egyéb feladatokat.

Az előterjesztés, illetve a végrehajtáshoz kapcsolódó vélemény azonban nem tartalmazza a Pénzügyminisztérium - mint szerződő és feladatellenőrző fél - állásfoglalását, és a Konszolidációs Program teljesítésének elfogadását.

1995. XII. 22-én a konszolidációs szerződést a felek módosították, amelyet a bank december 21-i rendkívüli közgyűlése hagyott jóvá. A módosítás célja: a bank pozíciójának egyenletes javítása, vagyongyarapítás, eredményjavítás, s mindezek által az eredményes privatizáció végrehajtása, amelyek az eredeti szerződésben foglalt célok teljes mértékű, megvalósítását szolgálják.

A szerződésmódosítás egyik lényegi pontja az éves üzleti - pénzügyi terv elkészítése, hiszen ennek teljesítéséről a PM negyedéves tájékoztatási kötelezettséget ír elő, ezt a tervtől való elmaradás indoklásával kérte előterjeszteni.

Az 1996 évi üzleti - pénzügyi tervet a tulajdonosi jogok gyakorlója írásban nem véleményezte, de azt az igazgatósági ülésen a PM képviselője elfogadta. Az üzleti tervtől **való eltéréseket** - amelyről negyedéves beszámolási kötelezettsége van a banknak a konszolidációs szerződés szerint - **szöveges beszámolóval kiegészítve a bank nem jelentette a PM-nek és az nem is igényelte azt.**

4. Szabályozottság, belső ellenőrzés

4.1. Szabályozottság

A pénzügyi tevékenységről szóló 1991. évi LXIX. törvény előírja, hogy a pénzügyi tevékenysége megalapozottsága, áttekinthetősége, a kockázatok felmérése és belső ellenőrzése érdekében a szükséges belső szabályzatokat köteles kidolgozni, alkalmazni és azokat a Bankfelügyelet részére - külön kérésre - bemutatni. A törvény külön rendelkezik az üzletszabályzat elkészítésének követelményéről, amelyet a betét és hitelnyújtás feltételeként szab meg (51. §), a hitelezési tevékenységhez kapcsolódó szükséges szabályzatokról (38/A §), a nagyhitelekre vonatkozó kérelmek elbírálásának (38. § (5) bek.), a belső hitelek nyújtásának (40. § (4) bek.) szabályzatba foglalásáról.

Törvényi felhatalmazás alapján az Állami Bankfelügyelet rendelkezett (4/1993. (PK 16.) a pénzügyi tevékenységek kintlévőségei, befektetései és vállalt kötelezettségei minősítéséről, amelyben előírta az adóminősítési, fedezetértékelési, hitelezési, befektetési, minősítési és céltartalékképzési

szabályzatok főbb tartalmi követelményei mellett azok elfogadási fórumaként az Igazgatóságot.

Az Igazgatóság 1994. augusztus 2-án tárgyalta és hagyta jóvá a kiemelt banki tevékenységeket szabályzó belső dokumentumokat. Ezek a következők:

- Hitelezési kézikönyv,
- Betétkezelési kézikönyv,
- Befektetési szabályzat,
- Adósminősítési szabályzat,
- Fedezetértékelési szabályzat,
- Kintlevőségek és mérlegen kívül vállalt kötelezettségek minősítése,
- Kintlevőségek és mérlegen kívül vállalat kötelezettségek céltartalék-képzési szabályzata.

A hivatkozott jogszabályokban nem nevesített egyéb szabályzatokat is értékelve megállapítható, hogy a belső szabályozási rendszer a szakmai területeket átfogja, rendszeresen karbantartott, a különböző döntési szinteket meghatározza.

A belső szabályzatok számának növekedését - 1996-ban - szükségessé tette a más bankkal való összeolvadás, de hozzájárult ehhez az állami szinten tapasztalható növekvő kodifikációs gyakorlat is, amely számos törvény, rendelkezés újként való megjelenését és módosítását eredményezte. E részből a bankot érintő változások a belső szabályzati munkában megjelentek.

A bank belső szabályzatainak kidolgozottsága, szakmai színvonala megfelel a hatályos törvényi és felügyeleti rendelkezéseknek, követi a jogszabályi változásokat, az üzletpolitikai megfontolásokat, támogatja a szervezeti egységek közötti munkamegosztást. A banki tevékenység alapinformációi elégségesek a hitelezési tevékenység kapcsán érvényesítendő banki követelmények vizsgálatához, a bank biztonságos üzleti működéséhez.

A bankfiókokat rendszeresen minősítik, vizsgálják aktivitásukat, a kihelyezett hitelek összetételét, minősítését, az ahhoz kapcsolódó céltartalék képzési kötelezettségek alakulását. A minősítés szempontjai közül nem hiányzik a belső ellenőrzés megállapításainak figyelembevétele sem.

A bank az üzleti szempontból különösen fontos ügyfelei számára kedvezményes kondíciókkal kialakított szolgáltatáscsomag igénybevételét teszi lehetővé, amelyek csak a vállalkozói ügyfelekre vonatkoznak. Az e kört érintő preferenciák a nyilvános kondíciós listában szerepelnek.

A bank vezetősége határozza meg a kiemelt ügyfélkörbe sorolás feltételeit, ugyanakkor időszakonként ugyanez a fórum dönt az ügyfelek tételes besorolási jegyzékéről is. A kiemelt ügyfélkörrel kapcsolatos szabályozást egyrészt a Vezetői Bizottság, másrészt az Eszköz-Forrás Bizottság 1995. február 22-ki határozata alapján kiadott utasítások tartalmazzák.

Az adósminősítési rendszer jól kidolgozott, működőképes.

Az auditor a - Price Waterhouse - rendszert minősítette és alkalmasnak tekintette arra, hogy

általá kiszűrhetők legyenek a hitelképtelen adósok.

A minősítési rendszer objektív és szubjektív módon minősíthető adatbázisra épül. Az előbbi 65 pontot az utóbbi 35 pontot összesen 100 megszerezhető pontot biztosít az adósok minősítéséhez. A szubjektív tényezők alapján szereshető pontszámok aránya - bár a BAF előírása 50 %-ban jelöli meg - relatíve egyes esetekben így is magas és kompenzációs lehetőséget biztosít az egyes döntési szintek számára az objektív adatok alapján szereshető pontszámokkal szemben. Ezáltal a szubjektív tényezők miatt a minősítés eredménye az adós magasabb kategóriába való helyezését lehetővé teszi. Mindemellett a minősítési rendszer a bank biztonságos működése szempontjából megfelelően kezeli és pontozza az ügyfeleket, az általános rendszerbe megnyugtatóan nem illeszhető ügyfelek kezelését szabályozott döntési szinten látják el.

A minősítési rendszer széles körre kiterjedő adatszolgáltatásra épül, biztosítva a minősítéshez szükséges összefüggések megítélését. A rendszer biztosítja a közvetlen beavatkozás lehetőségét is az egyes alsóbb, illetve felsőszintű döntési fórumokon is. A rendszer megfelel, mind a Pit., mind az Állami Bankfelügyelet rendelkezéseiben előírt szakmai követelményeknek. [Ezt az auditor is megerősítette éves vizsgálati jelentésében].

A hitelbiztosítékok értékelésének módszertanát kézikönyvben foglalták össze, amely a hatályos jogi szabályozásra épül és megfelelően ismerteti a biztosítékok értékelésével, alkalmazásával összefüggő banki tapasztalatokat is.

Az egyes ügyletek biztosítékait - az ügylet fennállása alatt - rendszeresen kell ellenőrizni. Az ellenőrzés az elfogadhatóság feltételeire, a fedezetek meglétére és értékére, valamint az ügyfélkockázat változására irányul. Az egyes biztosíték típusok ellenőrzésének szabályozott rendje van.

A minősítési és céltartalékképzési szabályzata a kintlevőségek és mérlegen kívül vállalt kötelezettségek tekintetében külön meghatározza a minősítés alapelveit és szempontjait, a szükséges adatok körét, felvitelét és feldolgozását az erre a célra kidolgozott számítógépes programban.

A minősítési eljárás gondozása, a szükséges adatok hálózattól való összegyűjtése, a minősítések elvégzése, a céltartalék megállapítása a kockázatkezelési szakterület feladata. A szabályzat megengedi a szakterületnek egyedi vizsgálat és mérlegelés alapján indokolt esetben a szabályzatban rögzített algoritmus szerinti minősítéstől eltérő besorolás megállapítását. A nagyobb kockázatú, az EMR-ben valamilyen okból nem kezelhető ügyfeleket - végső soron a céltartalék számítása során - központi döntéssel, alapos cégelemzés alapján minősítik, ami nem csak az adós besorolására, hanem a fedezetek, biztosítékok minősítésére is kiterjed.

4.2. A belső ellenőrzés működése

A belső ellenőrzés szervezetét, feladatát a Pit. alapján határozták meg, a Felügyelő Bizottság szakmai irányítása alatt áll és ez a tényleges tevékenységükben is jelentkezik.

Munkájukat a stratégiai terv (amely a 2 éves előremutató vizsgálatok összessége) valamint - az éves aktuális feladatokra való felkészülésre - az éves ellenőrzési terv - alapján végzik (a munkaterv időszükségleti terve a váratlan feladatokra is ad időigényt).

Vizsgálataik a belső szabályzatoknak való megfelelésre vagy a szabályzatok hiányosságaira való figyelemfelhívásra, a törvényességre a biztonságra és a célszerűségre irányulnak, és jó színvonalú vizsgálati program alapján készülnek el.

Az éves ellenőrzési tervben a **rendszeres és témavizsgálatok mellett kiemelt jelentőségű** még az MNB és az Állami Bankfelügyelet részére adott **jelentések és adatszolgáltatások tartalmi helyességének és teljességének negyedévi ellenőrzése** és a kiadásra kerülő belső utasítások véleményezése. A belső ellenőrzés szakterület szervezetének feladatai közé tartozik továbbá a bankmunka minden területére kiterjedően a vezetői és munkafolyamatba épített ellenőrzés folyamatos figyelemmel kísérése, a bankfiókok személyi állományába tartozó bankellenőrök munkájának szakmai segítése.

Rendszeres vizsgálataik

A kereskedelmi banki tevékenységet ellátó bankfiókok vizsgálata a hitelezések és egyéb aktív ügyletek ellenőrzése; ezt a témát 1996. I. félévben 39, II. félévben 20 bankfióknál ellenőrizték, a pénz és értékezelést 115 bankfióknál, és a devizaszámlavezetést 40 fióknál vizsgálták meg.

Témavizsgálataikat előre kijelölve jó színvonalon, erős kritikai észrevételekkel készítik el. **A vizsgálati jelentések** tömörek, szakszerűek és a jelentősebb hibák felszámolására megfelelő javaslattételi részt tartalmaznak.

A jelentéseket az illetékes szakterület vezetőivel elfogadtatják. A Felügyelő Bizottságot folyamatosan tájékoztatják az elkészült jelentésekről és a Felügyelő Bizottság a jelentéseket szokásos ülésein megtárgyalja. A belső ellenőrzési szakterület negyedévenként tájékoztatót készít a Felügyelő Bizottság részére az időszakban elvégzett vizsgálatok tapasztalatairól, amely összegzi a vizsgálatok megállapításait.

1996. VII. 1-jétől **a vezetői információs rendszerbe is beépült** a negyedéves összegező **belső ellenőri jelentés**, amely a vizsgálatba bevont egységeként az **egységek pontszám szerinti, ügyletenkénti, minősítésével** tartalmazza a vizsgálatok összefoglalásait, az ellenőrzések nevét és főbb eseményeit és megállapításait, a főbb hiányosságokat és az intézkedési javaslatokat is, amelyeket már a vezérigazgató jóváhagyott. Így azok számonkérhetők, teljesítésüket a Belső ellenőrzés szervezete figyelemmel kíséri.

Hiányosság volt, hogy a Szervezeti és Működési Szabályzat nem tartalmazta a Pit.-ben a 7/a. §. (5) bekezdésében rögzített előírást, miszerint a belső ellenőrzés jelentéseit mind a Felügyelő Bizottság, mind az Igazgatóság részére köteles megküldeni. Az 1996. X. 24-ki igazgatósági ülésen tárgyalták a belső ellenőrzés helyzetét és határozat született arról, hogy az ellenőrzésekről készült összefoglaló jelentést az igazgatósági tagok és egyes

további szakterület vezetői is kapják meg.

A belső ellenőrzés egyik kiemelkedő feladata a vizsgálati tapasztalatok alapján feltárt hibák kijavítása, hiszen ezért dolgozik a Banknál mintegy 30 fő revizori gárda és 61 fő fiók ellenőr, együttesen tehát összesen 91 fő; végzettségük, szakismeretük, gyakorlati idejük az átadott kimutatás és az ellenőri jelentések színvonala alapján jó.

A belső ellenőrzés vezetője a **könyvvizsgáló céggel évente együttműködési megállapodást köt**, amelyben rögzítik azokat a szakterületeket, ahol az éves zárlati munkák során igénybeveszik a belső ellenőröket, azok szakmai és helyi tapasztalatait, ismereteit.

Össességében a belső ellenőrzés szakterülete szervezeten, jól végzi a munkáját.